

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. - Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. - Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. - Poštni čekovni
računi: Trst štev. 11-7223, Gorica štev. 9-18127

Leto VI. - Štev. 9

Trst - Gorica 29. februarja 1952

Izhaja vsak petek

Volitve

Dne 19. t. m. zvečer so italijanske radijske postaje oddajale v svojih večernih poročilih vest svojega tržaškega dopisnika, ki je sporočal, da je Zavezniška vojaška uprava določila 8. junij kot dan občinskih volitev. Zavezniška vojaška uprava je sicer takoj preključila resničnost te vesti, ki pa je vključb temu ponovno dvignila prah okrog vseh tistih glede bodočih volitev razhajajo: Zato ne bo odveč, če tudi mi ponovno podčrtamo svoje stališče.

Pri tem moramo najprej poudariti, da smo še vedno pristajali na zoro, da je treba zakone spoštovati. Odložitev volitev, podaljševanje poslovne dobe sedanjih občinskih svetov, je bila in ostaja za nas groba kršitev tega načela, na katerega so zahodne sile kot začasne upraviteljice našega ozemlja lahko vse prej kot ponosne. Skrajni čas je torej, da se ta madež opere s tem, da se volitve čimprej razpišejo.

Tržaško demokrščansko glasilo »Prorja« sicer temu ugovarja in trdi, da je dvoletni rok prekratek, da bi občinske uprave lahko izvršile svoje načrte, in se sklicuje na poslanca Tanasco, ki je dejal, da bi se smele tržaške občinske volitve vršiti šele leta 1953. »Prorja« in Tanasco bi odgovorili, da so vsi ti razlogi obstojali tudi že takrat, ko je bil izdan ukaz o občinskih volitvah v coni A Svobodnega tržaškega ozemlja, in če se je takrat določilo dvoletni rok, potem se ne sme pozabiti, da so volitve pod tem vidikom izbrali svoje občinske uprave in vsako podaljšanje roka pomeni izigravanje volitev. Zakon ni elastičen, onorevole Tanasco! Kar se tiče pa odobre občinske uprave in izvedbe načrtov pa Tržačani ne vidimo ure, da bi sedanje negospodarsko razpolaganje z občinskimi dohodki in izdatki čimprej nehalo, in smo daleč od želje, da bi po šestletnih izkustvih sedanjih občinskih očetom razpoloženo podaljševali mandat.

Druga stvar, ki jo moramo ponovno poudariti, pa se tiče volilnega reda. Iredentistične stranke namreč zopet pritiskajo z zahtevom, da je treba tudi na naše ozemlje raztegniti italijanske predpise glede poveljav. Pri tem se sklicuje na tista določila mirovne pogodbe z Italijo, ki govore, da morajo vse do prihoda guvernerja načelno ostati v veljavi obstoječi italijanski zakoni. V svoji vneti razlagi namreč ta predpis tako, kakor da bi bila s tem Zavezniška vojaška uprava obvezana z zavezanimi učni raztegovati na Svobodno tržaško ozemlje tudi vse nove italijanske zakone, ne pa spoštovati samo tiste zakonske predpise, ki jih je našla ob svojem prihodu na naše ozemlje in veljavi in ki niso v nesoglasju z izvrševanjem njenih funkcij. Logika, ki se je iredentisti pri tem poslužujejo, je kaj šepava. Če gremo po tej poti in si predstavljamo, da bo jutri v Italiji vzpostavljen komunizem, ali pa da pride do demokrščanske diktature, potem bi morali vse zadevne zakone uveljaviti tudi na našem Svobodnem ozemlju in ne glede, da smo od Italije ločeni, bi morali tudi mi živeti v istem sistemu in na isti način kakor Italija.

Komu na ljubo? Ali ni iz te naše primerjave razvidno, da gredo naš italijanski sosedje predaleč in da zapadajo v grotesko?

Sklepanje in utemeljevanje, na katerem grade iredentisti svojo zahtevo po raztegnitvi italijanskih predpisov o poveljavah volilnih list na našo cono Svobodnega tržaškega ozemlja, torej ne more držati. Načelo, kateremu morajo odgovorjati naši volilni redi, je jasno podano v prilogi italijanske mirovne pogodbe, ki določa, da se morajo volitve vršiti po proporcionalnem sistemu. Na narodnostno mešanem ozemlju bi se namreč vsak drugačen način muno izprevergel v zapostavljanje ne strankarskih, temveč narodnostnih skupin. Zato so sestavljali mirovne pogodbe določili v obvezni obliki načela volilnega reda in jih niso prepustili tržaškimi politikantom na svobodno razpolago.

Kdor koli bi se prepregel proti tem načelom, ta bi zagrešil isto krivico, katero so hoteli sestavljati mirovne pogodbe že v kraljevski dobi. To velja tudi za Zavezniško vojaško upravo, kateri ne bi prav nič koristilo, če bi prevzela nase težko odgovornost za narodnostno zapostavljanje, ki bi bilo posledica izpremenjenega volilnega reda. Zato upamo, da odgovorni uradniki Zavezniške vojaške uprave ne bo-

Zgodovinski sklepi v Lizboni

Vera in prepričanje svobodnega sveta v zmago demokracije in pravice

Zasedanje Severnoatlantske obrambnega sveta, ki se je pravkar zaključilo v Lizboni, je izpolnilo nade, ki smo jih prejšnji teden izrekli na tem mestu. Po svojih uspehih ne zaostaja za konferenco zunanjih ministrov treh velesil v Londonu. Delegati držav Atlantske zveze bodo krepko stopali po poti, skatere jim je prav londonska konferenca odstranila zadnje ovire.

Ze če samo pogledamo sklepe, ki so bili sprejeti na petdnevem zasedanju, nas to zadostno opravičuje, da libzonsko konferenco Atlantskega sveta označimo za zgodovinsko. Kar oglejmo si jih:

Odobrene so bile glavne smernice dogovora za ustanovitev Evropske obrambne skupnosti.

S povezavo Evropske obrambne skupnosti v Severnoatlantsko zvezo je bila evropska obramba razširjena in poenotena.

Napravljen je bil načrt za organizacijo obrambne sile v okviru sredstev in možnosti Severnoatlantske obrambne zveze, ki naj bi ob koncu leta obsegala 50 divizij in 4.000 operacijskih letal.

Grčija in Turčija sta se formalno priključili Severnoatlantski obrambni zvezi.

S tem, da je Atlantski svet odobrila načela za Evropsko obrambno skupnost, je dal Franciji, Nemčiji, Italiji in državam Beneluxa znamenje, naj pričnejo graditi močno skupno obrambno enoto. Zato se je bojazen teh držav pred napadom od koder koli zmanjšala.

Na tiskovni konferenci, ki so jo imeli zunanji ministri Acheson, Eden in Schuman ter predsednik Atlantskega sveta, Pearson, 22. t. m., je o tej novici govoril ameriški zunanji minister Dean Acheson in rekel:

»Korak, ki smo ga napravili popoldne, je neposredno vezan na evropsko obrambo. Toda značilno je, da sega daleč kot samo na neposredne odgovornosti za obrambo, Gre za velik korak dalje v smislu evropskega razvoja, ki lahko odpre novo dobo in novo življenje na Zahodu.«

Britanski zunanji minister Eden, pa je ob tej priložnosti dejal:

»Največji vtis napravlja name misel na možnost, da se bosta Francija in Nemčija sedaj mogli srečati in sodelovati v duhu, ki zagotavlja mir v svetu.«

Predsednik Atlantskega sveta

Pearson je ob tej priložnosti naznanil, da je svet tudi odobrila načelo o vzajemnih jamstvih, ki določa, da je treba imeti napad na evropsko armado za napad na Severnoatlantsko obrambno zvezo.

Glavni namen tega — je pojasnil Pearson — je razširiti sedanje jamstvo za varnost Severnoatlantske obrambne zveze tudi na Nemčijo, ki bo imela neposreden glas pri načrtih zahodnoevropske obrambe po določilu o skupnih sestankih svetov obeh organizacij v primeru nujnosti. Zato ne bo Evropska obrambna skupnost pomenila samo dogovora za obrambo med šestimi narodi, ampak bo del večje obrambne zgradbe, ki končno povezuje 15 držav, kajti štirinajstim članicam Atlantske obrambne zveze se bo v njej pridružila še Nemčija.

Pod zaščito tega sistema kolektivne varnosti se more pričeti za svobodne evropske narode, po besedah ameriškega zunanjega ministra Achesona, »nova doba in novo življenje«.

Za nadaljnji razvoj enotnosti in sodelovanja je prvotnih 12 držav članic Severnoatlantske obrambne zveze napravilo pomemben strateški in psihološki korak dalje s tem, ko je povabilo Grčijo in Turčijo, da se pridružita tej skupnosti svobodnih narodov.

Grški zunanji minister Sophokles

Venizelos in njegov turški tovariš Fuad Koprulu sta doživela topel aplavz, ko sta zadnja sredo privrat sedela v svetu Severnoatlantske obrambne zveze. Zanimivo je, da Grčija in Turčija nočeta podrediti svojih čet italijanskemu generalu, ki poveljuje južnemu odseku zveze, temveč jih bosta raje podredili amerškemu pomorskemu poveljniku v Sredozemlju.

Kljub vsemu temu napredu in pridobitvam, do katerih je prišel svobodni svet v zadnjem tednu, pa ostaja pot, ki je še pred njimi — nelahka. Osnovno spoznanje tega položaja je na uvodnem zasedanju sveta že poudaril minister Acheson, ko je rekel:

»Narod moje domovine in narodi drugih držav Atlantske skupnosti ne gojijo vojaške moči za svojo lastno rabo. Ko bomo postali zadostno močni, bomo še vedno na prežkušnji. Morali bomo biti odločni v duhu, zadržani v razpoloženju in pogumni v zamisli. Toda ko gledam nazaj na zadnja leta, si dajem poguma za leta, ki so pred nami. Problemi, ki jih bodo ta leta prinesla, ne bodo strahotnejši ali bolj zapleteni, kot so bili oni, ki smo že stali pred njimi in jih rešili. In tako bomo tudi v naprej uspehi, kajti mi moramo uspeti.«

V teh besedah je vera in prepričanje svobodnega sveta.

Prvi odgovor

Nejasno poročilo titovske tržaške agencije, ki se je mudila na obisku na Brionih, je dobilo svoje prvo stvarno pojasnilo. Indiskreciji De Gasperi je se moramo zahvaliti, da smo izvedeli za približno vsebino predlogov, ki jih je Jugoslavija stavila italijanski vladi glede tržaškega vprašanja. Izjava je presenetljiva posebno tržaške titovce, ki so bili prepričani, da bo Jugoslavija svoje predloge šele stavila in so si torej domišljali, da so bili nekako vprašani za svet. De Gasperi pa jim je povedal, da so bili jugoslovanski predlogi že prej obravnavani in odbiti! Tržaški titovci prihajajo celo pri svoji matični centrali v postev kvečjemu za konzultacije »post festuma«. Nekam neprijetna zadeva....

Glede nas samih ostajamo pri svoji v našem zadnjem uvodniku izrečni trditvi, ko smo rekli, da nas bo samo veselilo, če Jugoslavija končno vendarle krene, in nato tudi ostane, na edino pravo pot za zagotavljanje in uveljavljanje Svobodnega tržaškega ozemlja v smislu določil mirovne pogodbe z Italijo. Mi to lahko z odkritim čelom izjavimo, ker nam ni treba pri tem prav nič preklicevati ali brisati, saj smo bili edina slovenska politična skupina na Tržaškem, ki je politično organizirana vse od podpisu mirovne pogodbe zagovarjala glede tržaškega vprašanja brezpo-

gojno izpolnitve mirovne pogodbe. Če se sedaj po petih letih našim zahtevam pridruži tudi Jugoslavija, je to zmaga nazora, kateremu smo bili na slovenski strani mi glavni pobornik. Na svoj uspeh in pravilnost političnega predvidevanja smo torej kvečjemu lahko ponosni.

S tržaškimi titovskimi komunisti pa je stvar dokaj neprijetna, zato pogonoma razumemo vso jezo, ki jo ob tem sresajo na nas. Miti sta komaj dobri dve leti, odkar je naše v izoli pokopaval Svobodno tržaško ozemlje, se odrekli guvernerju itd. Niti naša javnost, niti en napozr še nista pozabila na njegov članek v »Primorskem dnevniku« z dne 1. novembra 1949, ko je razlagal potrebo sporazuma z Italijo ter je dobesedno zapisal: »Za takšen sporazum je dal osnovo Tito - Togliatti.« O Svobodnem tržaškem ozemlju torej takrat ni bilo pri njih niti sledu. Pa ni bilo to samo pred dvema letoma. Se letos poleti so se branili javno izjaviti, da so za ohranitev Svobodnega tržaškega ozemlja. Do pred par tedni so bili namreč še v modi časi samostojnega Trsta ne pa »Svobodnega tržaškega ozemlja«. To je bilo mišljenje, ki ga je poleti zagovarjal in javno pojasnil tudi minister Regent, ko je v Kopru izjavil, naj dobi cono »B« Jugoslavija, cono »A« pa je stavil na prodaj. Kaj mirovna pogodba! Zato nas prav nič ne preseneča, da so tržaški komunisti okoli »Primorskega dnevnika« sedaj tako skremžili obraz, ko so končno morali pod pritiskom okoliščin in tržaške javnosti ugrizniti prav v tisto jabolko, ki so jim ga ti presneti reaktorji okrog SDZ tako vztrajno nakazovali.

Vendar pa se ti naši komunisti ne bi smeli prav nič jeziti, če je njihovo nestvarno poročilo o obisku na Brionih izzvalo tako velike dvome. Kaj se delajo uzalje! Ni smo mi krivi, če so si s svojim dosedanjim neprestanim izpremenjanjem načel in politik »STO-ju« zaprutili vso vero in upanje, ki bi ga sicer, brez teh izkušelj, njihove besede se lahko imele. Kar naj pomislijo na prve občinske volitve na STO-ju. Zagovarjali so guvernerja, mirovno pogodbo itd. Stiri mesece potem pa so v izoli vse to preklicali! In sedaj naj bomo mi prepričani, da se to ne bi znalo ponoviti? Kje je torej osnova, zaradi katere bi se smeli batičevati jeziti, če spremlja naša javnost z nezaupanjem vsako njihovo potezo?

Toda, da ne bi kdo mislil, da smo nevoščljivi: tudi ob pogledu na ta najnovejši komunistični obrat si kličemo v spomin pregovor: »Bolje kasno kot nikdar!« Toda ti zamudni naj se zavedajo, da prihajajo s kasnejšim vlakom! Naj ne zganjajo neslanosti in trde, brez rdečice stramu, da so že od nekdaj zagovarjali linijo ohranitve celokupnega Svobodnega tržaškega ozemlja v smislu določil mirovne pogodbe, ko pa vendar vsi vemo, da je bilo drugače, pošteno drugače!

V ostalem pa, ali se jim ne zdi, s koliko večjo lahkoto in uspehom bi oni in Jugoslavija zagovarjali mirovno pogodbo z Italijo in ustanovitve Svobodnega tržaškega ozemlja, če bi ostali temu načelu zvesti vse od omega marca 1948, ko so prišli tri zahodne veleliste na dan s svojo znano tristransko izjavo? Vsem tržaškimi Slovincem bi to bilo v veliko korist in mnoge težkoče, na katere bo Jugoslavija sedaj naletela, ne bi sploh nikar obstojale.

Toliko za danes. O samih izgledih nove jugoslovanske politike in vrednosti n ovi h jugoslovanskih predlogov pa bomo izpregovorili prihodnjč, ko bomo dobili morda še kakšno točneje poasnilo. Zatenkrat omenjamo samo, da je vključ velikemu optimizmu, ki ga skuša ustvariti komunistični »Primorski dnevnik«, vsekakor značilno, da je Tito dne 24. t. m. v svojem intervjuju Americanom izjavil, da se mu na nesrečo zdi, da smo od jugoslovansko - italijanskega sporazuma glede Trsta danes oddaljeni bolj kot kdaj koli prej. Se bolj značilno pa je, da je bilo to vprašanje dotičnega intervjuja v vseh časopisih cenzurirano. V prvem trenutku ga je objavilo samo glasilo »Blue Devils« z dne 25. t. m. Tudi to je zanimiva igra, za katero se izplača opazovati, kako se bo razpletala.

Bloki na Goriškem
»Obveščamo javnost, da so odprti obmejni bloki z Jugoslavijo od Gorice do Miščka na Čadjskem, medtem ko so bloki od Veržetja proti Trstu še vedno zaprti.

25. FEBRUAR 1948: protest praških študentov

V krvavih letih neposredno pred drugo svetovno vojno je študentovska mladina dežel, ki jim je grožilo trinoštvo, česio s krvjo dokazala tisto ljubezen do svobode, ki živi vedno v srcih narodov in ki je tudi kruti jarem diktature ne more popolnoma zadušiti. To so dokazali češkoslovaški študentje s svojim odporom proti nacizmu, poljski študentje pa s svojim znanim varšavskim uporom.

Pred štirimi leti, 25. februarja 1948, tik predno se je pogreznil nad deželo mrak komunističnega zatiranja, je znova češkoslovaška univerzitetna mladina plačala svoj krvni davek stvari narodne neodvisnosti.

Od tako imenovane »osvoboditve« dalje so Sovjeti postopoma uvajali svoj režim v češkoslovaški. Pod znano krinko sodelovanja, a nacionalnih elementov — ki se je poslužujejo še danes komunisti povsod po svetu — so se češki komunisti polastili važnejših položajev in zlasti notranjega ministristva, s pomočjo katerega so lahko razorožili nasprotnike in udušili opozicijo.

V februarju 1948 so komunisti izzvali ostavko vlade, iz Moskve pa so poslali Zorina, ki je prinesel navodila za takojšnjo polastitev oblasti. Na odpor bolnega Beneša je Gootwald zagrozil z intervencijo sovjetske vojske.

V času dramatičnega političnega dvoboja med Benešem in Gootwaldom, popoldne 25. februarja, je študentovska mladina Prage, zavedajoč se izredne važnosti dogodkov, priredila mogočno manifestacijo. Desettisoči študentov so korakali po praških ulicah ob navdušenem pritrjevanju Pražanom do Hradčanov, med klici živela demokracija, živela svoboda, živela Beneš.

Navdušenje mladine se je preneslo na meščane in zajelo celo redno policijo. Komunistična milica notranjega ministristva, ki je bila zbrana pred rezidenco predsednika Beneša, pa je dobila ukaz streljati na študentovske množice. Eden mrtve, desetine ranjencev in stotine aretacij — to je bila žalostna bilanca tega dne.

Končno se je Beneš uklonil sili. Nova vlada, vsiljena večini prebivalstva, je neusmiljeno zatrla vsak znak svobode in neodvisnosti. Zlasti trde ukrepe je izdala glede študentov. Obširna čistka je zajela tako študente kot tudi profesorje, ki so jih sumili, da se solidarizirajo z mladino. In tako se je začela sovjetizacija dežele. Nainevarnejša se je zdela režimu univerzitetna mladina, ki je ni mogla preseliniti komunistična teorija. Univerzitetne študente so dobesedno zdesetkovali, vedno bolj je bil dostop na univerze omejen na tiste, ki so se zdeli komunistom zanesljiv. Mnogo študentov, ki so se udeležili manifestacij 25. februarja, so iz univerz izključili.

Komunistična stranka pa se ni ustavila pri tem. Podzvela je vse, da iztrže iz src mladine ljubezen do domovine in smisel za rodno, verska načela in ljubezen do zahodne omike. Poleg raznih reform v šolstvu po sovjetskem vzorcu so začeli vpenjati v mlade duše sovražnost proti brezrednemu sovražniku. V kolih se začeli ustanavljati agitacijske in propagandne centre. Na vse načine skušajo preobrniti mladost vzhodom in Zahodom in vpeniti mladino v zaničevanje do demokracijskih držav Zahoda. V šolski pouk so vnesli razna gesla, kot na primer »obnoveba kompromisa z buržujskimi doktrinami«, »obnoveba popuščanja glede načela«. Ce-

korisranju verskega prepričanja italijanskega prebivalstva v demokrščanske volilne in strankarske namene.

Vodstvo liberalcev, sklicujoč se na zgodovinsko vlogo italijanskega liberalizma pri italijanskem preodilnem gibanju, podčrtava, da je prav liberalna Italija postavila temelje za pravilno sožitje med Cerkvijo in Državo. Katoliška cerkev v Italiji se je mogla nato svobodno razvijati, ne da bi svobodoljubna načela večine italijanskega prebivalstva najmanj ovirala njeno delovanje. Liberalna stranka smatra sedanje početje Katoliške akcije za očitno kršitev republikanske ustave in lateranske pogodbe z Vatikanom. Razen tega vnaša Katoliška akcija s podporo demokrščanske stranke zmedo v državljansko čustvanje italijanskega naroda, krši suverenostne pravice italijanske republike in prav gotovo škoduje samemu ugledu katoliške cerkve v Italiji in v svetu.

Protest liberalcev je močno odjeknil v vsej italijanski javnosti. Celo v demokrščanskih krogih se pojavljajo trezni glasovi, ki obsojajo poseganje Vatikana v italijansko politično izživljanje, zlasti pa istovetenje duhovnih katoliških koristi s svetnimi volilnimi koristimi demokrščanske stranke, ker to samo škoduje katoliškemu ugledu, ne da bi bistveno pomagal demokrščanom iz sedanje politične zadrege in skorajšnje volilne nevarnosti.

Republikanci, ki pravijo, da so edini pravi dediči izročil italijanskega preroda in predvojnega liberalizma, molčijo. Razumemo njihovo zadrego. Saj edini od vse napredne javnosti še vedno krčevito podpirajo javni »De Gasperijev stolček«....

Kulturno bojno razpoloženje v Italiji

Pred nekaj dnevi je imel papež vžanek govor, v katerem je poudaril dolžnosti katoliških državljanov v sedanjem političnem trenutku. Govor sam po sebi spada v okvir običajnih papeževih posegov v javno dogajanje z vida načel krščanske morale in etike.

Govor pa je povzročil v italijanski liberalni javnosti precejšnje vznemirjenje, ker je nesrečno sovpadal z dvema dogodkoma, ki sta močno odjeknila.

Na glavni skupščini italijanske Katoliške akcije je bil izbran za predsednika prof. L. Gedda, borben katoliški javni delavec, ki si je postavil dalekosežni načrt za svoje delovanje. Istočasno je nastopila tudi demokrščanska stranka po svojih občinskih volilnih odborih in sklenila, da mobilizira vse italijanske katoličane pod okriljem velike Katoliške volilne fronte.

Znano je, da se demokrščani zaskrbljenostjo pripravljajo na bližnje volitve, pri katerih jih čaka težka preizkušnja. Govorijo že, da so nekateri nezadovoljni demokrščanski krogi pripravljani, da v skupno demokrščansko korist žrtvujejo utrjenega političnega prvaka De Gasperiya in ga zamenjajo z gospodarstvenikom Pellom.

Opozicija, in ne samo socialkomunistična, pazljivo motri demokrščanske poteze v sedanjem uvodu v predvolilno borbo. Liberalci in socialdemokratje so takoj nastopili z največjo odločnostjo proti iz-

do nasledil najnovejšim manevrom sedanje občinske večine, ki se boji za svoje položaje, saj bi ugoditev njenim zahtevam pomenila v našem primeru kršenje osnovnih demokratičnih in človeških pravic. * * *

VESTI z GORIŠKEGA

UTRINKI
komunističnega ozvezdja

Demokrščanska vlada gazi krščanska načela in človečanski čut

Menda se res nikjer na svetu ne godi kakor v Italiji in prav nobena jezikovna manjšina na svetu ne doživlja takega licemerstva od strani odgovornih činiteljev, kot ga preizkušamo Slovenci v Italiji.

Ogledano vane izjave od meseca junija 1949, da bodo dane in spoštovane manjšinam v Italiji vse jezikovne pravice v javnem in zasebnem omevanju, od pismenega zagotovila videmskega preteka Candelinija, meseca oktobra 1949, beneskim slovenskim duhovnikom, da po, po zagotovitvi samega pristojnega ministrstva, dana in spoštovana popolna svoboda, kar se tiče rabe slovenskega jezika; od javne izjave, ki jo je De Gasperi dal nekaterim slovenskim odposlancem iz Gorice septembra 1949, da bo naša manjšina uživala popolnoma vse pravice kot druge jezikovne manjšine v Italiji, do sprejema od strani Italije, meseca novembra 1949, mednarodnega dogovora o spoštovanju človečanskih pravic; od člena 15 mirovne pogodbe, ki jo je Italija sprejela in podpisala, in ki jo obvezuje spoštovati vse pravice jezikovnih manjšin v njenih mejah; ter sploh človečanske pravice vseh državljanov, do členov 3, 6, 34, 50, 116 in norme X. prehodnih in končnih določil ustave, ki obvezujejo Italijo na spoštovanje vseh jezikovnih pravic slovenske manjšine v njenih mejah, vse to predstavlja viden dokaz licemerstva, s katerim rimski odgovorni demokrščanski činitelji in njihovi krajevni zastopniki vladajo slovenski manjšini v Italiji in ravnajo z njo, kot s kakim kolonialnim ljudstvom. Saj se napram Slovincem ne spoštujejo niti izjave, niti dogovori, niti ustavna določila! Mar so jim slovensko dane izjave, mednarodni dogovori o spoštovanju človečanskih pravic, mar slovensko sprejete obveznosti v svoji lastni ustavi, mar jim krščanska načela, ki jim veljajo samo kot pesek v oči navnežem in medarodni javnosti! In čim z višje prihajajo izjave, kot je primer vladne izjave in tudi izjave samega De Gasperija, tem bolj gotovo je nespoštovanje istih! Čim bolj kričeče ti zagotavljajo, da so demokrščani, in tem bolj prepričan si, da ravnajo prav nasprotno od krščanskih načel, z vsem strupenim srdom in mržnjo do našega rodu.

Ali je moči zahtevati od učencev, zlasti od onih iz prvega osnovnega razreda, da posejajo šolo kakih pet do sedem km daleč, pa recimo tudi samo tri km daleč?

Ali morete trditi, da je zloglasni fašistični zakon, ki ga v pismu slovenskim staršem omenjate, še v veljavi, kljub členu 34 ustave, ki pravi dobesedno: »Šola je dostopna vsem. Nižje šolsko izobraževanje za dobo vsaj osmih let je obvezno in brezplačno.«

Ali ni res, da ste za učence italijanske narodnosti v Pevmi, Mirniku in Doberdolu, ki ne dosega štiri stila petnajst, odprli nove šole, kljub določilom zakona, ki jih navajate v pismenem odgovoru krminskim slovenskim staršem?

Ali se vam ne zdi, gospod šolski skrbnik, da ste kršili zakon, ko ste samovoljno ukinitli slovenski razred v Krminu, potem ko ste ob veljavnosti istih obstoječih zakonov, odprli italijanske nove šole v Pevmi, v Mirniku in v Doberdolu?

Ustave, ki se glasi: »Vsi državljani uživajo enako socialno dostojanstvo in so enaki pred zakonom ne glede na spol, raso, jezik, veroizpoved, politično prepričanje, osebni in socialni položaj.«

In zraven še člen 6. iste ustave: »Republika štiti s posebnimi zakonskimi določili jezikovne manjšine.«

Ter končno norma X. prehodnih in končnih določil ustave, ki pravi: »Deželi Furlaniji-Juljski krajini, o kateri govori člen 116 (ustave) se začasno uveljavljajo splošna določila drugega dela petega naslova (ustave, op. ur.), ostane pa v veljavi zaščita jezikovnih manjšin v skladu s členom 6 (ustave, op. ur.).«

Sedaj pa navedemo še en zgovoren primer, poleg šolskega, kako gospod prefekt skrbi za nas Slovence na Goriškem in z nami ravna. Pred par meseci so bili sklicali na trgovsko zbornico v Gorici vse župane z Goriškega, ker je prišel iz Rima predsednik zavoda za zgradbo hiš (INA case). Na sestanku je predsednik vprašal vsakega posameznega župana, kakšno vrsto hiš predlaga, da bi zidali v njegovi občini. Le prisotne tri slovenske župane ni vprašal ničesar. Zato je eden od teh prošil za pomoč, kako da županov iz Sovodnj, Steverjana in Doberdola sploh ne vpraša, kaj in kako je z zidavo hiš. V odgovor je predsednik zavoda za hiše izjavil: »Prefektura je določila hiše za vse občine, ne pa tudi za vaše tri občine. Ki jih sploh nimam niti v seznamu! Kaj reče gospod prefekt k temu?

OPCIJSKE IZJAVE

Ponovno sporočamo javnosti, da so vse opcije za ohranitev italijanskega državljanstva ugodno rešene od strani jugoslovanskih oblastev in da se tozadevni odloki nahajajo na italijanskem zunanjem ministrstvu v Rimu, ki ima nalogo, dostaviti jih vsem prizadetim. Znano nam je tudi, da imajo županstva in prefektura že precej dela z dostavitvijo teh odlokov. Le kdaj pridejo slovenski optanti na vrsto, nam ni znano!

Italija pa ne more osporavati pravice do opcije nobenemu, ker je vezana na tak dogovor z Jugoslavijo.

žali cene svojim produktom. Tako n. pr. je veliko mesarsko podjetje obljubilo, da bo znižalo ceno za 6 do 7 odstotkov. Prav tako so obljubili, da bodo tekstilni proizvođači znižali — vsaj pri nekaterih podjetjih — za 10 do 15 odstotkov. Trgovine, ki bodo prodajale po znižanih cenah, bodo imele posebne označbe.

Zimska pomoč

Občinski odbor za zimsko pomoč se ponovno obrača na vse prebivalce in prosi, da bi vsak po svojih silah tako skromnih močeh prispeval na pomoč brezposelnim, ki zlasti v tem mrzlih dneh tako boleče občutijo svojo žalostno usodo.

V letošnji sklad za zimsko pomoč je prišlo do sedaj 315.000 lir; razdelili so pa že nad 2.400.000 lir raznim brezposelnim in potrebnim. Ker so potrebe še vedno velike in izdatki ogromno presegajo dohodke zimske pomoči, je nujno, da prispejemo vsi na pomoč brezposelnim, da jim bo vsaj malo olajšano gorje v teh težkih zimskih časih.

Češkoslovaški visokošolci in naši akademiki

Med najbolj zavedne in svobodoljubne visokošolce upravičeno štejemo češkoslovaške akademike, ki so se uprli Hitlerjevemu nasilnemu režimu, pred štirimi leti pa komunističnemu.

V obeh primerih so ti mladeniči dali tudi svoje cvetoče življenje na oltar domovine in svobode.

Ti obletnici so letos proslavili ameriški visokošolci in tako postavili češkoslovaškim sovrstnikom prekrasen spomenik v zgodovini!

Kaj pa naši akademiki?... Saj bi morali biti oni prvi za take proslave, če so že prvi buditelji naroda!

Zmerne cene

Tajnik Svobodnih sindikatov dr. Cijan je dal pobudo za ustalitev ali celo za znižanje cen najnujnejših življenjskih potrebščin, kot so hrana, obleka in obutev. Nekateri trgovci so z razumevanjem sprejeli to pobudo in se zdi, da bodo znižali cene svojim produktom. Tako n. pr. je veliko mesarsko podjetje obljubilo, da bo znižalo ceno za 6 do 7 odstotkov. Prav tako so obljubili, da bodo tekstilni proizvođači znižali — vsaj pri nekaterih podjetjih — za 10 do 15 odstotkov. Trgovine, ki bodo prodajale po znižanih cenah, bodo imele posebne označbe.

POZIVAMO VSO NASO JAVNOST, NAJ PRISKOCI NA POMOC NASIM BRATOM V SLOVENIJI IN BENESKI SLOVENIJI, KI SO JIH SNEŽNI ZAMETI IN PLAZOVI TAKO KRUTO PRIZADELI!

Vesti za trgovce

Na sedežu Zveze trgovcev za goriško pokrajino si zainteresirani lahko ogledajo med drugim sledeče okrožnice: uvoz polenovke iz Kanade, uvoz surovin in strojev iz Združenih držav, izvoz zlatarskih izdelkov po pošti, začasni izvoz blaga, namenjenega na mednarodne velesejme.

Prepoved fotografiranja

V občinah goriške pokrajine je prepovedano po odredbi goriške prefektore fotografirati in snemati slike v vseh krajih, ki so označeni s posebnimi prepovednimi napismi. Na teh področjih je prav tako prepovedana uporaba daljnogledov. Proti kršiteljem so predvidene kazni v smislu čl. 17 zakona o javni varnosti.

Deželna avtonomija

»Messaggero Veneto« od 12. t. m. prinaša razgovor, ki ga je njegov dopisnik imel z znanim demokrščanskim senatorjem dr. Tessitorjem iz Vidma, ki je sedaj tudi podtajnik pri oddelku za pokojnine pri zakladnem ministrstvu v Rimu.

Po pisanju lista je senator Tessitori izjavil, da se Italija ne more izogniti obveznosti, da zaščiti slovensko manjšino v svojih mejah in da se zahteva glede tega vedno bolj stopnjujejo prav v zadnjih časih.

Tudi Jugoslavija zahteva, naj bi Italija dala Slovincem v njenih mejah vsaj tiste pravice, ki jih uživajo Francozi v dolini Aosta.

Podaljšanje veljavnosti voznih dovoljenj

Veljavnost voznih ploščic za avtomobile, ki so zapadle 31. decembra 1951 je podaljšana do 31. marca t. l. Veljavnost voznega dovoljenja pa velja še do 10. marca t. l.

Tri središča za delo v Gorici

Kot doznavamo iz italijanskih časopisov, je pristojno ministrstvo nakazalo zneske za tri središča za delo v Gorici, ki bodo v kratkem začela delovati, in sicer za skupni znesek trinajst milijonov in pol lir.

Kje je tistih 43 milijonov, ki jih je župan bahato napovedoval, ko je odgovarjal našemu svetovalcu g. Bratužu na zadnji seji?

Sedaj trdijo italijanski listi, da so nakazilo zneskov za te tri središča za delo dosegli demokrščanski poslanci iz teh krajev! To pomeni, da je nastop g. Bratuža vendar zganil vsaj gospode poslance, da so nastopili v Rimu. Sicer bi niti teh treh središč ne bilo! Prva zasluga in prvo priznanje gre torej našemu svetovalcu Rudiju Bratužu!

D O S L E D N O P O F A S I S T I Č N I H S T O P I N J A H. Ze večkrat smo ugotovili popolno skladnost vseh diktatur, od nenotne stranke, preko »plebiscitarnih volitev«, od »babile do »pionirjeva«, od »fašističnih ženae do »A.F.Z.«, od »erniha do »modrih srca«, od cestnih parad do packanj zidov; vse po istem vzorcu, po istem koptitu. Tudi morala vseh diktatur je ukrojena po istih, skupnih merilih. Ko so fašisti plenili slovenska narodna premoženja, so svoja ropanja opravičevali z značilno diktatorsko modrostjo: Slovincem na tej zemlji ni več, zato pripada njihovo narodno premoženje nam, njihovim naslednikom! Točno po tem zamislih nekdanjega »Il Popolo di Trieste« cepeta tudi kominformistično »Delo«. V čigavih vrstah je danes pretežna večina Slovencev oziroma dedičev tistih, ki so gradili — ne »Ljudski dom«, niti »Casa del Balilla« — pač pa »Slovenski narodni dom«? Tako se sprašujejo samovoljni ekzekutorji slovenskega narodnega premoženja. Mogoče je kakšen nevreden sin svojega narodno zavednega očeta, ki je postrvovalno polagal domo na oltar svoj delez, zašel med kominformistično fratelančo. To pa samega namena oporoke naših dedov in očetov, narodnjakov v ničemer ne izpreminja. Narodni domovi so bili zgrajeni za rast in krepitev slovenskega narodnega življenja v vseh narodnostno ogroženih krajih, ne pa kot obratna glavica totalitarnih profinarodnih strank, ki imajo po vrhu vsega svoja središča in komando v — Rimu. To vedo prav dobro tudi kominformistični zaslužkarji, zato tudi — po fašističnih zgledih — potvarjajo izvirna imena naših čestitljivih narodnih zgradb. Po vseh veljavnih moralnih zakonih v svobodnem svetu so pravni dediči tega narodnega premoženja tisti preostali člani »Narodnih domov«, ki so bili »ob zadnjem obnem zboru izvoljeni v upravne odbore po demokratičnih načelih in ne z dekretiranjem, kakor je to navada med komunisti. Ti preživeli odborniki so ostali zvesti tistim načelom, ki so polagala temelje slovenskim narodnim zgradbam in z njimi vsa slovenska narodna javnost, ki se tem načelom ni iznevarila zaradi varljivih osebnih spekulacij. Tako je in ni drugače! Okupacijsko pravo, pravo pesti je tu na tej zemlji odšlo za vekomaj v ropotarnico. Verujemo, da bodo vsi Narodni domovi že v bližnji bodočnosti zopet last edino upravičenih dedičev slovenske narodne javnosti, za katero so bili zgrajeni. PAKAJ BI SE KOTEL PONVI POSMEHOVAL! Titovska »Sočae je pred kratkim objavila vest o množičnem begu beguncev iz Vzhodne Nemčije v Zahodno. Ta vest je razumljivo spekla kominformistično »Delo«. Begunske poplave pa »Delo« topot ni zavrnilo kot ameriško laž, pač pa z edino pravilno ugotovitvijo: Kaj bi se kotel ponvi posmehoval! Priznanje je vsekakor prvi korak k popoljšanju!

POPRAVEK

V Vašem listu od 25. januarja t. l. ste v žaljivem namenu objavili pod naslovom »Kloklina zaviste« sledeče neresnične trditve:

»... Stane Bidovec, Justo Košta in Dušan Bufon sicer res niso nikoli sedeli v Mussolinijevih zaporih in bi brez komunizma gotovo še nadalje uživali vse blagodati ognile Jugoslavijec, ki bi jih brez te Jugoslavije nikoli ne dosegli. Komunistem je bil za to trojico zgolj srečolov. Ali so pravo številko zadeli, pa je vprašanje prihodnosti...«

Ker so gornje Vaše trditve docela neresnične in obrekljive, vas pozivam, da v prihodnji številki Vašega lista, na istem mestu, v pojasnilo njegovim bralcem dodate sledeče:

1. Da sem bil zaradi svoje levčarske usmerjenosti preganjan v Jugoslaviji, med drugim tudi s tem, da so mi bile po dovršeni pravni fakulteti leta 1935 pa vse do tuje okupacije leta 1941 odbite vse prošnje za odgovarjajočo namestitev;

2. da sem vstopil v Komunistično partijo za časa najhujšega fašističnega terorja v Ljubljani septembra 1941, dočim sem bil v ilegalno delo povezan od prihoda italijanskega okupatorja;

3. da sem bil od fašističnih in nacističnih okupatorjev ponovno aretiran — prvič v Ljubljani 1. marca 1942 — ter sem poskusil Mussolinijev in Hitlerjeve zapore v Ljubljani, Kopru, Bologni, Trstu, Celovcu in Muenchenu kakor tudi taborišči v Urbisagli (Macerata) in v Dachau;

4. da sem bil po prvem pobegu iz italijanskega taborišča v Trstu ponovno prijet, mučen ter pod obzibo organizatorja prevratnega delovanja predan Posebnemu sodišču (»Tribunale speciale«), obsodbi katerega sem se izognil le z begom iz Corone ob kapitulaciji Italije.

STANE BIDOVEC

Snežna tragedija na Tolminskem

14. februarja je zapadlo po Tolminskem toliko snega, da so bili vsi stiki med večjimi in manjšimi vasi in središči popolnoma pretrgani. Velikanski zameti in plazovi so povečali težave pri odčiščevanju cest, ki so tako ostale dolgo zaprte za ves promet.

Pravzaprav ni padlo toliko snega, da bi bilo to nekaj tako izrednega za Tolminske hribe, ki so bolj ali manj vsako leto pokriti z debelo plastjo snežne odeje. Izredno veliko pa je bilo število plazov, ki so drveli s pobočja hribov v doline in odnesli s seboj vse, kar jim je prišlo pod roke: gozdove, poslopja, ljudi in živali...

Na Bovškem je bilo povprečno tri metre in pol snega, na Tolminskem dva in pol, na Cepovanskem pa komaj dober meter. Bili pa so pogosti zameti visoki tudi do 8-10 m, ki so onemogočili in zaustavili hitro čiščenje prometnih zvez. Se istega dne pa so se začeli trgati plazovi, ki so popolnoma presenetili prebivalce, ki so bili doslej vajeni je manjših plazov, ki so se začeli trgati ob prvem pomladanskem soncu, ko je sneg že precej skopnel in so bile vse prometne žile že v polnem obratu. Letos so se plazovi pa takoj pojavili. Ze 14. februarja, to je istega dne, ko je sneg zapadel, sta se na kobariško vasico Borjana utrgala dva velika plazova s Stola. Prvi je prihrumel okrog pete ure popoldne in je vas je oplazil, s čimer je prebivalce nekako opozoril na nevarnost. Ljudje so opomnilo razumeli in se umaknili iz najbolj izpostavljenih hiš v drugi del vasi, ki je bolj kritic. Ob deseti uri zvečer pa se je utrgal drugi večji plaz, ki je odnesel s seboj 6 hiš, 10 jih je pa popolnoma porušil. Plazovi so takega obsega, da zračni pritisk, ki jih spremlja, navadno naredi večjo škodo kot plaz sam: 15 m široko na vsaki strani plazov je vse uničeno: hiše so porušene ali brez strehe, gozdovi, kakor bi bili pokošeni.

Kavs, Rafael Kavs, Manica Marka in njena 8-mesečna hčerka Danica, Katarina Mlekuž in Jožefa Markič; Zaga: Katarina Kenda, Anton Vilmes, Mara Zagar.)

Iz tega bežnega pregleda je jasno razvidno, da je škoda za Tolminsko ogromna. Težko je reči, kako se bodo prizadeti opomogli, ker je gospodarska struktura Titove »socialistične« Jugoslavije svojevrsna in ne moremo računati na podvige, ki so lastni zahodnim gospodarskim sistemom, pri katerih nudi država pomoč zasebnikom, zlasti kmetom, da se čimprej rešijo stiske, v katero so padli pod pritiskom višje sile. Upajmo, da ne bodo komunistične oblasti izrabile te tragedije slovenskega kmeta v svoje negospodarske poizkuse prisilnih zadrž.

Zares težak položaj nastaja v vsaki družini, če se posameznih članov loti histerija nezupanja, ki je prava kužna bolezen vseh totalitarnih strank. Sicer so v Trstu že navajeni na številna sumničnja, ki jih je deležen vsak kominformist, ki slučajno prekriža po kakemu titovcu. NKVD Vidaljeve telesne garde je stalno na preži in gorje kominformisti, ki bi se v gostilni slučajno vsedel k mizi, kjer že sedi titovec. Javna osramotitev, uradni izgon iz partije, to so posledice takih gostilniških nevspečnosti. Tudi goriški zaslužkarji se v predzadnjem »Delo« pritožujejo nad titovsko infiltracijo v svojih vrstah in kličejo vse hudobne duhove na pomoč. Seveda nastajajo velike težave pri razlikovanju pravovernih komunistov od razkolniških boljšečikov. Eni in drugi govorje isti jezik, sedaj pa naj se ubogi zaslužkar spozna in ukrepa tako, kakor zapovedujejo razne centrale CK. Sicer pa preveč skrupulozni komunisti itak niso in po prislovici komunističnega evangelija: Zrtevce morajo biti, ni nobene nesreče, če je med 99 ovčami ena garjeva, samo da ta ni zaslužkar sam.

Partijski zaslužkarji

Zares težak položaj nastaja v vsaki družini, če se posameznih članov loti histerija nezupanja, ki je prava kužna bolezen vseh totalitarnih strank. Sicer so v Trstu že navajeni na številna sumničnja, ki jih je deležen vsak kominformist, ki slučajno prekriža po kakemu titovcu. NKVD Vidaljeve telesne garde je stalno na preži in gorje kominformisti, ki bi se v gostilni slučajno vsedel k mizi, kjer že sedi titovec. Javna osramotitev, uradni izgon iz partije, to so posledice takih gostilniških nevspečnosti. Tudi goriški zaslužkarji se v predzadnjem »Delo« pritožujejo nad titovsko infiltracijo v svojih vrstah in kličejo vse hudobne duhove na pomoč. Seveda nastajajo velike težave pri razlikovanju pravovernih komunistov od razkolniških boljšečikov. Eni in drugi govorje isti jezik, sedaj pa naj se ubogi zaslužkar spozna in ukrepa tako, kakor zapovedujejo razne centrale CK. Sicer pa preveč skrupulozni komunisti itak niso in po prislovici komunističnega evangelija: Zrtevce morajo biti, ni nobene nesreče, če je med 99 ovčami ena garjeva, samo da ta ni zaslužkar sam.

dalo nekako opomoči, da bi ne bilo brezpotrebne in škodljivega razburjanja med občinarji!

Zdravniška oskrba

Po novem zakonu bodo deležni zdravniške oskrbe tudi domači, družinski delavci, ki delajo nepretrgoma vsaj 4 ure dnevno pri istem delodajalcu. Pravico do te oskrbe bodo imeli vsi omenjeni delavci, ki delajo že vsaj šest mesecev in ki so v zadnjih 24 tednih plačali vsaj 12 tedenskih prispevkov. Ti prispevki, ki znašajo 130 lir tedensko, so v breme delodajalca.

Prijave dohodkov za odmero davkov

Letos morajo vsi, ki imajo pogoje, prijaviti svoje dohodke za odmero davkov, do 31. marca t. l., da ne zapadejo kazni, kakor smo že lani povedali.

Tiskovine za prijavo se dobijo ali v prodajalnah ali pa na davčnem uradu (»Ufficio Imposte«). Nj čakaite zadnji dan s prijavo in prijavite dohodke v redu z vsemi morebitnimi dokazili.

Občinski družinski davek

Vse občine so bolj ali manj že razposlale svojim prebivalcem znesek letošnjega družinskega davka. Zdi se pa, da ima vsaka občina svoje kriterije pri odmeri davka, kar precej razburja davkoplačevalce, ki nujno stremijo za tem, da plačajo čim manj. V goriški občini pride n. pr. na vsak oral zemlje po 250 lir, medtem ko je v neki sosednji občini za isto površino treba plačati 350 lir. Morda bi se temu

Občinski družinski davek

Vse občine so bolj ali manj že razposlale svojim prebivalcem znesek letošnjega družinskega davka. Zdi se pa, da ima vsaka občina svoje kriterije pri odmeri davka, kar precej razburja davkoplačevalce, ki nujno stremijo za tem, da plačajo čim manj. V goriški občini pride n. pr. na vsak oral zemlje po 250 lir, medtem ko je v neki sosednji občini za isto površino treba plačati 350 lir. Morda bi se temu

Zato postavljamo gospodu šolskemu skrbniku sledeča jasna vprašanja, v želji in nadi, da nam odgovori, tudi če se mora, kot v preteklosti, poslužiti ali italijanskega šovinističnega tiska, ali pa tudi Stenčasa italijanskih republikancev.

Ali je moči trditi, da bi bilo treba odpreti v Krminu novo šolo, ko je vendar že obstoječa?

Nekaterim vasem v visokih predelih, kot n. pr. Vojsko in Gornja Tribuša, na preti druga manjša nevarnost zaradi popolnoma prekinjenih stikov z ostalim svetom, Pot do teh vasi bo odprta verjetno šele čez mesec ali pa še več. Primanjkuje jim hrane in zdravniške oskrbe. Oblastva so sicer preskrbela s padali najnujnejše potrebščine, toda to je le za prvo največjo silo.

Za omenjene od plazov ogrožene

Nekaterim vasem v visokih predelih, kot n. pr. Vojsko in Gornja Tribuša, na preti druga manjša nevarnost zaradi popolnoma prekinjenih stikov z ostalim svetom, Pot do teh vasi bo odprta verjetno šele čez mesec ali pa še več. Primanjkuje jim hrane in zdravniške oskrbe. Oblastva so sicer preskrbela s padali najnujnejše potrebščine, toda to je le za prvo največjo silo.

Za omenjene od plazov ogrožene

ZAHVALA

Ob težki izgubi naše tete

Leopoldo Koršič

se toplo zahvalujemo vsem dragim prijateljem, ki so jo počastili na njeni zadnji poti, vsem darovalcem cvetja, pevskemu zboru in njeni ljubi šolski mladini.

Gorica dne 27. februarja 1952

NECAKI

Usaki diktaturi je usojen konec

Spoboda je cilj neiztrebljivega človeškega hrepenja

Tukajšnji komunistični tisk obeh izpovedovanj se stalno trudi, da bi svoje gospodarje prikazal kot ljudsko demokratične pobudnike in s tem prikriji nasilniško stvarnost, ki dejansko vlada od Fernetejev pa vse do Vladivostoka. Na naših tih vlada danes bolj ko kdaj koli prepričanje, da je svoboda cilj neiztrebljivega človeškega hrepenja. Tega dejstva se naši domači komunisti dobro zavedajo, zato opletajo s pojmi, ki so si medseboj v enakem nasprotju kot dan in noč. Komunistični gospodarji se na svojih gospodovalnih področjih prav nič ne stramujejo krstiti svojo strahovlado za tako, kakršna je; celo ponajša se v svojo diktaturo proletariata. Ta značilnost praktičnega komunizma najde pri nas svoj proudek zgolj v zapletenih komunističnih celicah, kjer raste in poganja v temi in mraku, za sončno svetlobo pa ni zrela. Na soncu — na javnih shodih in v tisku — jo komunistični zaslužkarji pokrivajo z ljudsko demokracijo.

Ze v sam zamet praktičnega komunizma so na ta način vcepili klice goljufije in prevare, ki z rastjo in krepitvijo zaroda bujno prerastajo vse idejne zasnovke komunistične miselnosti. Tako se komunistične zamisli dušijo v zajedalkah laži in goljufije, klevet in prevare, in tudi te očitne zajedalke so v komunističnem izrazoslovju naše dialektični izgovor, ki ga opravičujejo z besedo: propaganda.

Komunistični zaslužkarji vedo, da ima zahodni svet po težkih izkušnjah fašizma in nacizma povsem jasno pojmovanje o diktaturah, pa naj te nosijo kakršne koli privedniške oblike. Zato je parola diktature proletariata izgnila iz slovarjev komunističnih petokoloncev na Zahodu.

Narodi komunističnega nasilja so danes vkovani v verige srednjeveškega suženjstva; fizično so priklenjeni na okovja strahovlade, duhovno so omreženi z lažljivo in prevarantsko propagando. Sovjetski nasilniki sanjarijo, da bodo s svojim komunističnim nasiljem zavajevali ves svet. Dolga in krvava zgodovina pa neizpodbitno dokazuje, da se še nobenemu zavajevalcu ni posrečilo podvreči si Evrope, da o celotnem svetu niti ne govorimo.

Vsaka sila, ki je tak podvig tvegala, se je pri podobnih naporih sama zrušila. Karel V. si je pred nekaj več ko 400 leti domisljal, da ima pod svojo peto vso Evropo in špansko Ameriko. Samo dvanajst let kasneje se je moral odpovedati ne samo svojemu svetovnemu cesarstvu, pač pa tudi lastni kroni. Tudi Ludvik XIV. si je domisljal, da so trenutni uspehi neodpovedljivi. Ko je francosko moč razširil na prostrane dele Nemčije, Španije in Italije, ga je izpodnesel majhen, ali žilav narod Nizozemcev in temeljito razpršil njegove meglene domišljavosti. Isto pot je hodil Napoleon. Ko si je osvojil velik del Evrope, se je lotil Rusije in našel tu — svoj pogin.

Le malo časa je trajala Hitlerjeva oblastnost nad priprizniškimi narodi. Hitlerjev železničar ni mogel prebiti Poljske, Francije, Belgije, Danske, Norveške, Češkoslovaške, Madžarske, Romunije, Bolgarije in se najmanj Jugoslavije. V samem priprizniškem organizmu so se vseile smrtonosne klice, ki so zrušile tisočletni rajh. Samo po sebi vstaja vprašanje: Zakaj bi ta zgodovinski zakon ne smel veljati za Sovjetijo? V XVIII. stoletju so si Rusija, Avstrija in Prusija razdelile Poljsko. Glasu po svobodi pa ni zatrla nobena policija vseh treh nasilniških držav. Prva svetovna vojna je Poljsko ponovno obnovila. Taki in podobni primeri nasilnega zavajevanja so se v zgodovini stalno ponavljali in stalno je iz suženjstva vzklija svoboda. Nizozemski Geusi, ogrski Košuti, italijanski garibaldinci, bosanski Srbi, Masarykovi legionarji, jugoslovanski uporniki, slovenski preporodci; vse to so žive priče, da svobode in demokracije ni mogoče uničiti z nasiljem.

Kljub strahotnemu nasilju, ki vlada na oni strani železne zavese, klic po svobodi tudi tam še ni umrl. Vsi komunistični diktatorji govorijo in razpravljajo o »notranjih sovražnikih režimih« in neštivilni sodni procesi v vseh teh državah pričajo, da svobode ne zadušijo vesala, koncentracijska taborišča, tajinstveni strel v tlinik, prisilna dela, niti NKVD in UDB z vsemi tehničnimi dovršenostmi človeškega trpinčenja.

Prav nobenemu diktatorju se do danes še ni posrečilo, da bi preprečil vdore svobodnih miselnosti na lastna področja. Če bi današnji ruski narod spoznal boljše življenjske pogoje Zahoda, če bi se seznanil z zahodnimi pridobitvami širokogradsni, svobode duha in svobodne izbire dela, bi to pomenilo popolni polom sovjetskega nasilniškega režima. Tako, kakor Loda demokracije zamisli, ki z ameriško pomočjo prodira v Titovo Jugoslavijo, neizogibno prej ali slej izločajo nasilniško vladavino — tudi brez »političnih pogojev« — tako bodo tudi skozi sovjetsko železno zaveso prodrele svobodnjaške zamisli in razkužile največje zlo današnje človeške družbe, kakor pravi g. Babič.

Stoletja se ze trudijo diktatorji vseh vrst in časov, da bi zaustavili klan človeške svobodnosti: izgnanstva, umori, zapori, cenzure, poziganje sirovstvenin del, policijski voari in soio in cerkev cejuje na eni strani, na drugi pa oortuje s polno paro napihnen aparat propagande, ki sistematično razsirja lazi, obrekovanja in klevete proti nasprotniku, obenem pa ostudno hlina svoje hlapčevanje lastnemu rablju.

Priznati je sicer treba, da se je raznim politibirojem posrečilo prepoznati milijone in milijone človeških možgan s sokovi komunistične miselnosti celo na način, ki ga nobena diktatura v zgodovini človestva v tako navidezni dovršenosti še ni dosegla. Ali moderno propagandno orožje ni izum kremeljskih novotarjev, pač pa lastnina vsega sveta. Radijska propagandna služba svobodnega sveta je najmanj tako učinkovita kakor laži kremeljskih gospodarjev. Zato tako histerično motenje svobodnih radijskih postaj s strani sovjetske razgrajalne tehnike, ki pa resnice ne more zadušiti. Kakor je sovjetski diktatorji povsem nemogoče preprečiti, da bi zunanji svet izvedel, kaj se dogaja za železno zaveso, tako je tudi nemogoče nasilnikom preprečiti, da bi zaslužni narodi ostali nepoučeni o dogajanjih v zahodnem svetu in njegovi miselnosti. Sovjetska znanost mora — hoče, neče — držati odprto vsaj skromno lino, če hoče vzporedno korakati z ostalim svetom, vsaj v tistih dognanjih, ki so važni za tehnični napredek Sovjetije.

Ce nam zgodovina sploh lahko kaj dokáže, potem vsekakor to, da vsako diktaturo, ki na svojem političnem in socialnem sistemu obstane, požene nova revolucija v zaton. Noben sistem v zgodovini se ni mogel obdržati, če se je odrekel samokritiki in preosnovi. In prav teh sposobnosti stalinizem ne pozna. Res je, da diktature doživljajo zavide, ampak tudi varljivo uspehe s pomočjo udarnosti, naglice, discipline, nepremišljene odločnosti, predvsem zato, ker razpolagajo z razbičano gorečnostjo slepih privržencev, vendar že sam zastoj vidnih uspehov omrtvijo diktaturo in jo ob prvem težjem neuspehu porine v neizogibno propast.

Kdor se zanaša na to, da se v drugi svetovni vojni to ni zgodilo, greši, ker ne upošteva dejstva, da je stala Sovjetija v drugi svetovni vojni slučajno na strani demokratičnih sil, to je na strani ogromne večine svobodnega sveta. V tretji svetovni vojni bo Sovjetija osamljena in prepuščena na milost in nemilost sto in sto milijonov lastnih in priprizniških nezadovoljnih množic, ki so najhujše sovražnice komunističnih diktatur. Komunistične pete kolone so se v drugi svetovni vojni izkazale kot skrajno oportunistična in strahopetna sila, ki n. pr. v Nemčiji in Italiji ni prav nič motila poteka vojne vse do izkrcanja zaveznških sil na evropski kopini.

Polom ene same diktature priprizniških držav bi zahteval, da se revolucionarno ožukeje z največjo naglico razširi na ostale priprizniške; taki podvigi so zelo verjetni na Češkoslovaškem in Poljskem, pa tudi na Kitajskem.

Ce Sovjetija ne bo tvegala tretje svetovne vojne, bo morala svojo zunanjo politiko temeljito revidirati, medtem ko bo primorana v notranjosti še nadalje vzdrževati potencirano diktatorsko oblast. Tudi v tem primeru je revolucija v notranjosti neizogibna, nastala bi prav lahko ob smrti Stalina, ko bodo kremeljski mogotci s krvavo zagrizenostjo tekmovali za osebno nasledstvo.

Iz teh površno nanizanih misli, utesnenih v stroge zakone zgodovine in logike, lahko z gotovostjo računamo, da bo tudi komunistične diktature v doglednem času konec. Ta konec se seveda ne da izračunati na leta ali mesece, saj končno to tudi ni tako važno. Važno je, da o tem razmišljajo komunistični sopetniki in tisti prostodušni komunisti, ki verujejo, da komunistične diktature niso podvržene strogim zakonom zgodovine. Se se najdejo ljudje na svetu, ki se v lastni zanešenosti v skritih mislih nadejajo, da jim ne bo treba umreti, ker jih je Bog postavil izven svojega zakona. Takim ljudem so podobni tudi vsi tisti, ki verujejo v večnost diktatur, čeprav jih vsa zgodovina človeštva prav nasprotno prepričuje. Vsaokogar pa enkrat pamet sreča!

Otroška maškerada SDD

Samo naše mamice znajo povedati, koliko mrzličnega pripravljanja je bilo po vseh slovenskih družinah, ko je SDD priobčilo svoj oglas o otroškem maškeradnem plesu za pustno nedeljo popoldne.

In da ni bil trud iznajdljivih in ljubečih rok zaman, nam je zgovorilo dokazoval velik obisk naših otrok v najrazličnejših kostumih, vseh dob, od rokokoa preko renesanse pa do modernih časov. Imeli smo priliko, da smo videli ljubke krinolinke, razigrane ciganke, sanjnjave vile, brhke Mehlikanke, vesele Benečanke, uslužne sobarice, ponašne cvetke in krotke živalice.

Med dečki je prevladoval seveda pustolovski duh modernega časa — ameriški cow-boy s številnimi pištolami in ogromnimi ostrogami. Seveda ni manjkalo bogatih princ, dobro vzgojenih pažen in hurovskih Indijancev.

Pred vsemi pa so prednjačili po svoji prirojeni ljubkosti gojenke baletne šole SDD, ki jih ni ustrašovala deška razposajenost raznih pajcev, vojakov, ciganon in palčkov, ko so dokazovale na parketu svojo sposobnost pri izvajanju domačih in tujih plesov.

Plesna dvorana v ulici Crispj štev. 7 je bila podobna čebelnjaku, polna brezskrbnega vrličja in veselja rajajoče dece ob smehljajočih pogledih skrbnih mamic, babic, tet in stricov.

Pri tako veliki pestrosti kostumov, ki so bili po večini san in trud domače iznajdljivosti, je bilo zelo težko nagraditi najlepšo masko in je samo sodelovanje mater pripomoglo ocenjevalnemu odboru izbrati najmanjšo rokokodamico, ki je dobila kot prvo nagrado veliko začarano hišico z zlobno čarovnico pred vratmi, izdelano iz samih piškotov in čokolade.

Sledilo je zrebanje dobitkov bogatega srečolova in le prehitro je minulo popoldne tega velikega otroškega praznika, ki je privabil na še tako resno lice starejših spremljevalcev nasmehek občudovanja in iznenadenja nad ljubkosti mladih plesnih parov.

Bila je res prisrčna in domača prireditev naših najmlajših, naše naše bodočnosti, in uverjeni smo, da bo v mladih srčcih še dolgo ostal prijeten spomin na to lepo in zares uspešno prireditev SDD.

Lojze Spacal razstavlja

V galeriji »Skorpion« razstavlja lepo zbirko novih oljnatih slik in grafik tržaški slikar Lojze Spacal. Od oljnatih del močno izstopata dve veliki sliki najnovejšega datuma, ki kažeta velik napredek v gledanju na slikarstvo in ustvarjanju dela samega. Se pred leti se je Spacal pri slikanju utapjal v neresničen čaroben svet, zato je bila posledica, da je vsaka slika bila niz bežečih misli, kar je drobilo celotno sliko z neštetiimi stvarmi. V najnovejših delih (posebno v pokrajini s kraškimi hišami, Istrski pokrajini, Solinah in Skveru v poštiku) je dal Spacal glavno važnost velikim kromatičnim masam. Barve so izredno čiste, harmonično ubrane z močnimi svetlimi in temnimi otenki.

Od odličnih monotipij se najbolj odražajo Colni v zatonu, Barke na kopnem, Predmestje in Cvetlice. V Colnih v zatonu kaže Spacal veliko iznajdljivost v sestavljanju preproste risbe, vendar zelo rafinirane v obsevu močnih sočnih rjavoranznih in modrih barvah. Temnooranžno sonce na temnem nebu daje velik učinek celotni sliki. Močno rafinirane, skoro kristalne barve podaja v sliki Cvetlice v beli vazi, na violetnem ozadju, da je čutili diih opojnosti.

Poleg že znane mape grafičnih del, razstavlja Spacal nekaj novih grafik, ki so prave mojstrovine, med njimi Trbiško zatišje, lesorez v štirih ploščah. Čiste modre nijanse se lepo odražajo od temno-

rujavih, rdečih in belih bleščedih polj. Interesantne so grafike v belim in črnem, kakor Soline, v katerih se zrcalijo nizke hišice. Vsešč Colni je skoro abstraktna kompozicija.

Krasen lesorez, napravljen z velikim elanom in poetičnim občutem, predstavlja Predmestje z romantičnim okoljem, ki se se upira modernim in visokim zgradbam.

S to razstavo je Spacal pokazal velik napredek v svoji umetniški dejavnosti in prispeval bistven doprinos k napredku tržaške likovne umetnosti. Razstava je odprta samo še do prihodnje nedelje.

Tone Mihelič

GOSPODARSTVO

Prispevki za kmetovalce

Področno kmetijsko nadzorništvo sporoča, da so bile določene v prid kmetovalcev še naslednje pobude:

1. VALILNA JAJCA

Tudi v tekočem letu se bodo razdeljevala po polovični ceni valilna jajca prvovrstnih pasem (predvsem bela livornška in pa Rhod Island).

Naročila se morajo nanašati za vsako posamezno kmetijo na najmanj 12 jajc ali mnogokratnik dvajsetih za vsako posamezno pasmo. Naročila bo sprejemalo Področno kmetijsko nadzorništvo, ulica Ghega št. 6, dokler ne bo v ta namen določena vsota izbrana. Ob naročitvi je treba dati na račun 50 lir za vsako jajce.

2. MOČNA KRMLJA ZA KRAVE MOLZNICE

Tudi to spomlad bo Kmetijsko nadzorništvo razdelilo v propagandne namene precejšnjo količino močnih krmil po znanih ceni, in sicer za krave molznice.

Vsak kmetovalec bo prejel po 60 kg ali 120 kg, in to v razmerju molzne živine, ki jo poseduje.

Tozadevno nakazilo lahko dvignete s prvim marcem pri Področnem kmetijskem nadzorništvu.

3. SEMENSKI KROMPIR PO ZNIZANI CENI

Nadalje še obveščamo kmetovalce, da namerava Področno kmetijsko nadzorništvo razdeliti meseca marca količino semenskega krompirja izbranih vrst po znanih ceni (50 odst.).

Naročila je treba oddati pri Kmetijskem nadzorništvu do vključno 10. marca t.l.

NOVICE z VIDEMSKKEGA

Kam so šli naši fantiji?

Ce gremo v vasi naše Benečije, bomo srečali samo stare, žene in otroke. Mladih može an fantu ih ne bomo vidli.

Ce pogledamo zadnje število prebivalcu v Benečiji, bomo vidli veliku manjšanje ljudi. Kuo je to?

Velika mizerja je odgnala (zmeran odganja!) naše ljudi v tujske dažeje delat, zakaj italijanska ulada daje samo dauke an ne dela. Naši mladi može in naši fantiji so morli iti s trebuhom za kruhan. Po Belgje, po Francji, v Avstraljo, v Južno Ameriko so oni šli. Šli so an ih ne bo vic nazaj; samo kajšan, tistemu, ki ne bo šlo dobro po svete, se bo uarnu n naše bregi, n naše lepe vasei.

Bli so časi, kadar Benečija je imela vob prebivalcu »ko doneš an oni so lepo živeli! Kuo je blo tuo? Kada je blo tuo? Pod beneško republiko od 15. do 18. stoletja. Tista republika nje kladla našim stariim veliich daukov an im je še pomala, kadaš tuča je potukla v naši dažel. Tista republika je zmeren pustila Benečanam veliku avtonomijo an ih nje gledala italijanizirati. Pustila im je jezik, navade itd. Naši stari so špotalav tisto republiko. Tele ju ne boju nikdar špotalav, zakaj z vesokim daukam parmore naše ljudi iti po svete.

Prišli boju časi, kadar v Benečiji ne bo vic Benečanu, ki boju usi po tujskih daželah. V tistih časih Benečija bo »italianissima« an v Sv. Petre Slovenov se bo napoleontansko govorilo; na Matajure boju kalabreški pastirji pasli uce; po naših vaseh boju hodil meridionalški fantiji z velicim škantam an pjel »Facčime amore...« al pa »Quantu spunte lune a Kolovrattek itd. An tisti časi njeso deleč, zakaj v Sv. Petre Slovenov je vic meridionalcu kakor naših ljudi. Naši mladi može an fantiji pa gnijo v tujskih rudnikah.

Ziveli naši župani, kateri zlo se interesirajo za naše ljudi!

Ziveli naši župani, kateri buogaju brigaderje od orožniku namest im kuazovati!

Ziveli naši župani, kateri vjerjejo generalu Moro an kolonelu Olivieri!

Ziveli naši župani, kateri imajo zmeren, kakor je reku naš pisarnik Karl Podreka, veliku hlo-dovo glavot!

Naši fantiji, kateri tarpijo v rudnikah, naj pa vejo, di Pinokjo, ki je imeu hlo-dovo glavot, je delu zmeran narobe use stvari.

Benečija in vojna škoda

Ci pomislimo, ka je Benečija pre-tarpjela v času vojne, nam se u-zdignjelo lase u luht. Duor vic se mogel: kozaki, Nemci, fašisti ju kradli po naših vaseh an kadar je vojna končala, naša škoda je bla tako velika, di obilno družin njeso imele še kruha za jest.

Hitro su naši ljudje poklical geo-metra, de im bo naredo izvednost od vojne škode.

Posljal so to an »dokumenta« na videmsko »Intendenza di Finanze«

Kavarna zaspanih intelektualco

U Sv. Petre Slovenov je vic kavarni, gostilni, anpak samo edan lokal je zmeren pun ljudi, študira-nih ljudi. Tel lokal je hotel »Belvederea«. U kavarni od telega ho-tela se zbjerajo učitelji, profesorsorji, geometri, inženirji, oficirji, u-radniki an veliic targouci. Profesorsorji, oficirji an uradniki so usi z južne Italije, se preca tuo razume; zakaj zlo učeju, veliko gibajo ro-ke, puno brabantine imajo na čar-nih laseh, ne znajo govorit slovensko, pridgajo »amor di patria« in pijo drage reči.

an čakal, di ulada im bo plačjala. Pa italijanska ulada se nje še zmi-slila na benečansko vojno škodo an naši ljudje ušelej čakaju.

Vojna je končala žej puno let an Benečani vojne škode njesu po-tegnil.

Pa Italijani u Vidme in u družih mestah su potegnli, an to zakaj o-ni imajo prijatelje na parlamento (skupčini) ali na uladi.

To spominja, di u Italiji samo ti-sti, ki u Rime imajo prijatelje, mo-rejo imet kajšan korist.

Samo za tiste, ki imajo prijatelje, je pravica an ne za buoge saroma-ke, kateri na Matajuru al na Ka-nine živijo.

To je zlo slabo an bi nam morlo odprjet oči.

Nje samo vojna škoda, ki Itali-jani njesu plačjal Benečiji, pa an druge reči.

Benečija je nimar zadnja, kadar ima za imet, an more bit parva, kadar ima za dat. Dauke, ki naše ljudstvo je plačjalo u zadnjih letih, je šlo kujsa za vojno škodo meridionalcam an ne za nas.

Zato je treba se gibat an prašat za našo deželo tisto veliko avtono-mijo, katero Italija nam je dolžna. Ci: tele avtonomije ne bo, nikdar naši ljudje ne boju potegnli vojne škode!

nemajo dinarja, samo vino pijo, anpak zmeren spijo... spijo. Ne hočeje se zbudit, ne hočeje ustat gor an se postavt meridionalcam.

Tako, ki se vide, radi tarpijo. Ka im hočeimo mi, vickrat smo ih le-po učil, anpak videmo, de so tud gljuhi. Nič drugaza ne moremo nar-diti mi, kakor im voščit dobro spa-nje. Dobro an mjerno spite benečanski intelektualci, tako vam bo lahnejš čakati smarti an odganjat lakut, ki targa vaše čarjeva.

Meridionalci u Sv. Petre naj se vam smejijo!

MAJHANE NOVICE

POTBENESEC: Most, ki bi imeu vezat vasi Loh an Podvarše, je bli začet leta 1937 an šele ni končan. Nardil so ga samo polovico (pou) an kada boju ga končal, se ne vje. Preca bo dvejest let, ki tel most je bli začet an kujsa ih bo pasalu družih trideset, prej ku boju u Vidme dal dinar za zgradit naš most. Kadar boju paršil pridgat »amor di patria« koloneli videmski, naj se na zab naš gospod župan ih peljat do Loga... kujsa se bo ču-de nardiju... od njih besed bo most se nam naredu.

SAVODNJA: Pravejo, de je ulada poslala u Videm dinar za zgradit ceste do Mašer an do Matajurga. Mi ne šele vjerjemo, de tuo je rjes, zakaj vickrat smo vjerval an potle smo slabo ostal. Ci dinar je prišu, kar hitro naj gre gospod župan punon, de u Vidme ga na boju dal družim občinam.

CEDAT: Nikdar nje blo pri nas tarkej snega kakor letos. Padlo ga je okrog edan meter. Use poti so ostale blokane an ulak an korjere so morli bit ustavieni vic dni. Zda položaj je boliš an se troštamo, de bo prišlo dobro vreme, močno sonce, di bo sneg astajlo.

SRJEDNJE: Vic dni se nje moglo iti do vasi Trbji Goren, zakaj pu-no tito je padlo pri nas. Vic dni prebivalci od Trbja so bli brez hrane an družih potrebnihi.

VESTI s TRŽAŠKEGA

Zopet so jim naše šole na poti!

Smešne demokršćanske trditve o prednostnem položaju slovenskega šolstva na Tržaškem in ugodnostih, ki naj bi jih slovenski učenci uživali

Slovensko šolstvo je trin v peti tržaškim iredentistom. Izgleda, da gre za Ahilovo peto italijanske narodnostne nestrpnosti...

«Giornale di Trieste» je pretekli teden začel dokazovati, da uživa naša šola na tržaškem ozemlju prednostni položaj pred italijansko. Politično priliko za nesmiselne trditve mu je dal obisk tržaške delegacije OF pri maršalu Titu na Brionih, češ da je bil predmet razgovorov zastopanje slovenskega življa v vseh panogah javnega življenja, med tem tudi na šolskem polju.

Gre za neresno izzivanje polemike iz strasti do neresne polemike kot take in iz zavesti krivde zaradi dejanskega političnega položaja pri nas v Trstu, kjer demokršćani, ki jim je ZVU zaupala vse ključne položaje, zlorabljajo poverjenju jim upravo z nekršćanskim in nedemokratičnim delovanjem v glavnem v našo slovensko škodo, precej pa v škodo samega ugleda njihove uprave in politične sposobnosti.

Ko smo opozorili našo javnost na zastopanje, ki so je slovenski verniki deležni v salezijanski župniji na Istrski cesti, v očitno škodo verskega razvoja v Trstu, nas je presenetila škofovska okrožnica o verskih prilikah na jugoslovanskem področju tržaškega ozemlja. Ne bi bila zares naša stvar, da bi se vtičali v cerkvene prilike našega in še manj jugoslovanskega področja, ko bi se zavedali, da je tudi na verskem področju poskrbljeno za naše razumljive koristi. Če obojamo od primera do primera dogodek na jugoslovanskem področju, s tem ni rečeno, da bomo zamolčali krivice, ki se nam dogajajo na angloameriškem področju. Ne bi bili glasniki slovenske demokratičnega čustvovanja, ko bi ravnali drugače! Vendar pa zares ne bomo postavljali v pozabo krivice s tem, da s prstom kažemo na slične krivice, pa naj bodo večje ali manjše, ki se dogajajo drugje!

«Giornale di Trieste» se ni sicer poslužil prav iste taktike. Ni zapil «Primitate tatus», medtem ko se je hinavsko zvijal in pačil, pač pa je na iznešene očitke zastopanja slovenskega šolstva na Tržaškem nastopil s dokazi o dozdnevem prednostnem položaju, ki naj bi ga slovensko šolstvo uživalo! Zares čudna so pola demokršćanske politične morale.

Prednost, s katero se demokršćansko glasilo ponaša, da bi razumljivo navedbe slovenskega viktimizma (da se poslužimo izrazoslovja ne manj uvaževanega videmskega lističa «Messaggero Veneto»), naj bi bila razvidna iz zadnjega statističnega biljtena ZVU, ki vsebuje izčrpno in točno dokumentacijo o položaju in posebanju državnih šol našega področja.

Predvsem bi hoteli poudariti, da ni to prvič, da prihajajo v javnost nezanesljive podatki o slovenskem šolstvu. Saj so sami slovenski šolniki dali že l. 1949 pobudo za tisk šolskih izveštij, ki od tedaj prinašajo ob zaključku vsakega šolskega leta ne manj izčrpno in točno dokumentacijo o slovenskem šolstvu. Statistični biljten ZVU je črpal svoje šolske podatke tudi iz naših izveštij! Zeleli bi približi, da tisk izveštij za slovenske šole ni bil ugodno sprejet pri italijanskih šolnikih, ki so s tem izgubili v javnosti možnost nastopanja z insinacijami o izjemnem in protizakonitem delovanju slovenskih šol.

Hlastno je demokršćanski članek ugriznil v zanj navidezno prijetno vabečo jabolko padca vpisov na slovenskih osnovnih šolah od 4198 v šolskem letu 1946/47 na 2941 v lanskem šolskem letu. Članek je pa ugriznil v kislno jabolko, zanj namreč in ne za nas! Padec 1257 vpisov v teku zadnjih pet šolskih let je treba pripisati naravnemu padcu rojstev zaradi vojnih grozot in ne zaradi prehajanja naših otrok s slovenske na italijansko šolo. Da ni opaziti tega padca na italijanskih šolah, ki so v zadnjih petih letih dosegle celo 858 novih vpisov, je razumljivo. Naravni padec vpisov zaradi vojnih dogodkov ni občutila italijanska šola zaradi velikega dotoka begunskih otrok iz Istre in stalnega dotoka italijanskega življa iz sosednje republike. Razen tega je dovolj znano, da je slovenski tržaški življenj, prav posebno okoliški, med vojno strašno trpel zaradi postopanja italijanskih civilnih in vojaških oblastev. Požigali vasi (navedimo samo Mavhinjet), množični uboj mož in žena (tudi otrok!), zapori, internacije, vpoklici v italijansko vojsko, partizan-

stvo: to je križev pot, po katerem se je naše ljudstvo povzpelo do svobode in otrslo italijanskega suženjstva. Naši fantje in dekleta se v petih mučnih in zanj grozljivih vojnih letih niso mogli brezskrbno izvijati v družinskem okolju kakor tržaški meščani italijanskega rodu. Samo temu dejstvu je treba pripisati padec vpisov na slovenskih osnovnih šolah!

Da je članekarjevo navajanje padca vpisov na osnovnih šolah zlonamerno, izbaja tudi iz tega, da se v ničemer ne bavi s stalno rastjo vpisov na slovenske srednje šole.

K sreči smo prav letos prebredli vojno demografsko krizo! Naš članekar bo imel zato priliko, da bo začel kmalu beležiti porast vpisov na slovenske osnovne šole. Naj le pridno prebira in primerja statistične podatke, ki jih bo našel v naših šolskih izveštjih in ki bodo prav gotovo ponatisnjeni tudi v statističnem biljtenu ZVU!

Ne bomo se bavili z razglabljanjem o številu razredov in klopi, razpoložljivih za slovenske učence. Zavedamo se namreč, da imamo samo to, kar neobhodno potrebujemo. V kolikor pa nam je ohranjenjo to, kar zares neobhodno potrebujemo, ne gre za nobeno ugodnost, ki nam jo milostno izkazuje demokršćanski vlastodržci: to smo ohranili, ker se je pač ZVU zavedala, da le mora postaviti mejo italijanski želji po dušenju našega lepo se razvijajočega šolstva.

Zakaj se pa članekar ni bavil s položajem naših učiteljev in profesorjev, ki se nimajo urejenega suzbenega položaja, čeprav je poteklo že pet let od podpisa mirovne pogodbe? Ali si demokršćanski članekar šteje tudi v zaslugi in smatra kot dokaz prednosti, ki naj bi jo uživalo slovensko šolstvo na Tržaškem, dejstvo, da je morala priletela slovenska učiteljica, ki jo je zadel delni mrtvoud, po par tednih bolniškega zostanka takoj v šolo, da ne pride ob kruh? Ali je to združljivo s šolskimi koristimi, s socialnim čustvovanjem, z demokratično in kršćanskimi nauki o ljubezni do bližnjega?

Zakaj ne poroča demokršćanski članekar, da so družine naših učiteljev in profesorjev v primeru njihove smrti brez vsake socialne državne zaščite? Zakaj se ne ponaša demokršćanski članekar tudi s tem, da so naši učitelji in profesorji za primer onemoglosti in starosti brez pravice do pokojnine, čeprav so povestili večji del svojega življenja šolstvu? Zakaj ne pove, da od vseh naših učiteljev in profesorjev uživa take pravice samo par oseb v položaju italijanskih državnih uradnikov, ki so bile nerado »posojene« slovenskim šolam, medtem ko so vsi ostali brez vsakih pravic, nastavljeni od danes do jutri, in še to predmet brezvestne politične igre in spekulacije?

Zakaj nam tudi vsega tega ni povedal demokršćanski članekar v «Giornale di Trieste»?

Čudno zanimanje za „Demokracijo“

Naši čitatelji z Istrske ceste nam poročajo, da so zaman iskali po vseh običajnih razprodajalnicah številko našega lista, ki je imela članek z naslovom »Slovenski duhovnik izgnan iz Trsta«.

Baje so številko pokupili čestiti patri salezijanci. Ko so to naši čitatelji izvedeli, so pohiteli v bližnjo salezijansko župnijo (kjer ni več slovenske službe božje, odkar so izgnali slovenskega salezijanca D. Cvetka), misleč, da jim bodo »Demokracijo« kar zastonj delili v nadomestilo za pregnano slovensko božjo besedo. Pa so se pošteno uračunali! O »Demokraciji« ni bilo ne duha in ne sluha.

Kaj naj bi bil temu razlog? Mraz? Saj so drva mnogo cenejša in bolj izdajo od navadnega papirja, zlasti še slovensko potiskanega. Članek o izgnanem slovenskem duhovniku? Pa ja ni res, da resnica peče...

Nov ameriški politični svetovalec v Trstu

Svoje službeno mesto je prevzel novi ameriški politični svetovalec pri ZVU g. C. Randolph Higgs in že stopil v stik s tukajšnjimi krajevnimi oblastmi.

G. Higgs bo nadomestil g. Leonarda Ungerja, ki je pred kratkim odpotoval iz Trsta na svoje novo mesto v Neapelju.

G. Higgs je zdaj služboval v zunanem ministrstvu, pred tem pa je bil dodeljen raznim ameriškim misijam v Evropi in Indoneziji. G. Higgs in soproga sta se nastanila v Jolly Hotelu.

Pustna reduta SDD

Odbor SDD nas je s svojim agilnim predsednikom na čelu spet prijetno iznenadil s svojim društvenim plesom »Velika pustna reduta«, katera je napolnila v soboto dne 23. februarja dvorano v ulici Crispini 7 do zadnjega kotečka. Med prisotnimi gosti smo opazili razen Slovencev iz Trsta, Nabrežine in drugih okoliških vasi tudi naše tržaške rojake Hrvate in Srbe. Da bi naši bratci v Kristu, pardon, v »Come in forma« bili zadovoljni, naj jim povem, da je bilo na plesu res nekaj okusnih »dekoltejev« (topot v dobro zakurjeni dvorani (pljučnic na njihovo veliko žalost ne bo), kateri so vžveševali slovensko vprašanje STO-jac ob zvokih prijetnega jazzja in ob kozarčku dobrega vina. Cudež nad čudeži pa je bil v tem, da se je na tej zabavi servirala tudi ruska solata, ki je buržujskim želodcem kar prijetno okusila. Se nekaj naj povem tem našim bratcem iz »Come in forma« (sicer me je nekaj sram), in sicer to, da je ob lepo skrojjenih smokinjih, večernih oblekah in »dekoltejih« bilo tudi naših skromnih delavcev, med katerimi je prednjačil naš delavec s Cetnare z volnenim »majonom« in svojo lepo hčerko. V preprosti sivi volneni obleki. Nobeno damo v dekolteju ni zadelo zato kap, in vsi so se zato prav dobro počutili.

Dovolite se nekaj, dragi bratci iz »Come in forma«. Ko se je tako strašno obregujete v nase smokinje in dekolteje, naj vas pri tej priliki spomnim na vaše moskovske strice in tete, ki z veliko vneto posnemajo te odvratne zahodnjake obicaje, bilo v mestih zahodne demokracije kakor tudi v deželah njihovih »po sila« zaveznikov. Pa brez zamere. Sicer se tite tovariši menda ne počutijo prav najbolje v takih oblekah, vendar pa radi »majmunšuu«, kot pravijo naši bratje Srbi.

Cojavljeni program je bil na splošno veselje do pitice izveden z izjemo enega dodatka. Predvsem naj omenimo izvolitev najlepše maske. Tajnik društva je moral napeti res vse svoje duševne zmožnosti, da je na vprašanje resil dostojno in na zadovoljstvo občinstva. Na koncu se je vendarle odločil in podell ta visoki naslov gospe T. T., ki je bila — tako pravijo hudobni jeziki — baže edina maska v dvorani. Po izboru najlepše maske se je spet nekdo pojavil pred mikrofonom in v imenu društva pozdravil gospodično Tatjano Akimijevno, bivšo prmo balerino beograjske opere, ki je od 1950. leta sodelovala pri vseh društvenih kulturnih prireditvah. Odhaja namreč v Celovec v opero. Gospodična Akimijevna je v zadnjih par mesecih vodila tudi baletni tečaj društva in je s svojo ljubeznivostjo privlekla v tečaj mnogo naših deklet, tako da danes tečaj kar mrgoli od tega drobiža. Tisti nekdo je odhajajoči umetnici na koncu zaželil skorajšnji povratek na oder bodoče slovenske opere v Trstu!

Potem je bila izbrana tudi kraljica večera ali po domače — miš. Tukaj je bila seveda borba še bolj krvava. Steli in presteli so bile »garofelčke« in na koncu je gospod povedal, da je za »mišo« izbrana gospodična N. C.

Vsekakor je treba priznati, da je izpadla velika pustna reduta SDD v splošno zadovoljstvo. V splošno zadovoljstvo, društvo samo pa prišlo do sredstev za pomoč revnim učencem in dijakom.

Ameriške štipendije

Ameriška ženska univerza »Bryn Mawr« fakulteta za slovstva in filozofijo razpisuje za leto 1952-53 nekaj študijskih štipendij za diplomirane ali visokošolske z dovršenim triletnim študijem. Razpisa-

na štipendija obsega hrano, stanovanje in študijske stroške. Prošilke morajo biti večje angleščine v govoru in pisavi.

Poleg omenjenih štipendij pa so razpisane še štiri druge za visokošolske, katerih materin jezik je francoščina ali nemščina, italijanshina ali španščina.

Rok za vlaganje tozadevnih prošelj poteče 2. marca 1952. Za vsa podrobna pojasnila o prošljah se je obrniti na Zavezniško čitalnico, Trst, ulica Trento št. 2.

Radio Trst II

306,1 m ali 980 kc-sek

NEDELJA, 2. marca: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Oddaja za najmlajše Pravljičica o Idi. — 12.15 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. — 16.00 Koncert tržaškega komornega zbora. — 18.00 Iz delavskega sveta. 19.00 Iz filmskega sveta. 21.00 Književnost in umetnost. — 22.00 Puccini: Madame Butterfly, prvo dejanje.

PONEDELJEK, 3. marca: 13.30 Kulturni obzornik. — 18.15 Saint Saens: Koncert za violino in orkester. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 21.00 Brahms: Serenada v A Duru. — 22.00 Puccini: Madame Butterfly, drugo dejanje.

TOREK, 4. marca: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Angleščina po radiu - 18. lekcija. 20.30 Aktualnost. — 21.00 Dramatizirana povest. — 22.00 Dvorak: Simfonija št. 3.

SREDA, 4. marca: 13.30 Kulturni obzornik. — 20.30 Sola in vzgoja. 21.00 Vokalni kvartet. — 21.30 Koncert pianista Gajmira Demšarja. — 22.00 Berlioz: Fantastična simfonija.

CETREK, 5. marca: 13.00 Pevski duet in harmonika. — 19.00 Slovenshina za Slovence. — 21.00 Radijski oder - Steinbeck: MESEC JE ZASEL, drama v 6 slikah, nato Prijubljene melodije.

PETEK, 6. marca: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Angleščina po radiu - 19. lekcija. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 22.30 Parada lahkih orkestrrov.

SOBOTA, 7. marca: 13.00 Sramek kvintet in pevski duet. — 19.00 Pogovor z ženo. — 21.30 Glasba iz revij. — 22.00 Operna glasba.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska:
tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

Sovražnost do Jugoslavije

Pod tem naslovom je D. H. (Dusan Hreščak) v »Primorskem dnevniku« med drugim zapisal tudi tole: »... medtem ko si drugi (SDZ) žele, da bi jugoslovansko delovno ljudstvo ponovno okusilo blagodati kapitalističnega izkoriščanja.« Kakšno je današnje izkoriščanje delovnega ljudstva v Titovi Jugoslaviji (izgleda, da je ta nekaj priljubljena označba današnjega režima pada v nemilost), v resnici danes ni treba našim bistrim ljudem več dovedovati.

Primerjava med nekaj in danes leži na dlani slehernemu slovenskemu človeku, ki je oddaljen od reziških korit, na tej in na oni strani zavese. Kar se nas osebno tiče, se ni ničesar spremenilo. Naše vsakdanje delo in zaslužek sta na isti nepremakljivi ravni, kakor hrbtnica, ki nam jo je utrdila slovenska mati. Ne vemo, zakaj bi si torej želeli povratka na staro. Pač pa bi povratka na staro izpodnesel kariero marsikomu, ki se je do nje dokopal predvsem po »starih« vzgledih »solunskih užitkarjev«. Slovenski demokrati nismo nikdar šojili svojih prepričanj na sovražnosti in zavisti; to evetje je k nam presadil komunizem in ga tudi danes postavlja kot bojni prapor v prve vrste svojega izvijanja. Borili smo se proti fašističnemu nasilju in borili se bomo proti komunističnim diktaturam, skupno z vsemi tistimi, ki niso zgolj kimavci ali celo poklicni ploskači diktature. V teh vrstah pa komunisti nimajo prostora, pa naj bodo to titovci ali kominformisti. Zato z isto odločenostjo odklanjamo podtikanje kominformistov, da se bratimo s titovci, kakor odklanjamo novo dialektično podtikanje D. H. glede kominformistov.

Vsekakor je D. H. potrdil svoječasno modrost vrhunskega titovskega prvaka, ki je v Bazovici pogrel fašistično parolo: »Kdor ni z nami je proti nam!« Ta modrost, kakor vidimo, ne velja samo v »novi« Jugoslaviji, pač pa se je KP tudi v Trstu še ni odpovedala, kar si moramo vsekakor dobro zapomniti...

Pustni ples SDZ

Prireditveni odbor SDZ je prireditel dne 26. februarja svoj običajni pustni ples. Zares lahko rečemo, da je letošnja prireditev na pustni terek lepo uspela. Vabljenja dvorana Modugno v Crispievi ulici je premajhna za naše družabne prireditve! To se je najbolje izkazalo prav ob priliki našega zadnjega plesa.

Plesa so se udeležili številni naši tržaški pristaši in prijatelji, pa mnogo Nabrežincev, Bazovcev in Križanov je bilo med nami. Demokratičnemu razpoloženju večera je dajala pripriljiv videz delavske o-

bleka, ki se je lepo skladala z meščanskim-smokingom, in preprosta ženska volnena obleka, ki se je dostojno odražala med večernimi toaletami in dekolteji. Tak razvoj nove slovenske tržaške družabnosti po tolikih letih fašističnega tlačanja ne gre v račun našim kominformistom. Saj to je razumljivo in značilno!

Pust je za nami. Bogatejši smo na izkušnji, da je tudi družabnost našega tržaškega življa dokaz naše slovenske žilavosti in vedrine. V postnem času bomo pa razmišljali o spleti nekaterih naših italijanskih sosesčanov, ki bi hoteli izbrsati z zemljevida tržaške Slovence z malenkostnim odrekanjem dovoljenja za posluževanje raznih mestnih dvoran za njihove prosvetne in družabne prireditve. Pa tudi to je značilen dokaz dva ali celo tristoletne kulturnosti.

103. obletnico smeti Franceta Prešerna

bo Slovenska prosveta v Trstu proslavila v nedeljo, 2. marca, ob 17.30 s slavnostno prireditvijo v Avditoriju Zav. voj. uprave.

Na sporedu:

Beseda o Prešernu (V. Beličič), recitacije Prešernovih pesnitev, solistični nastopi sopranistke Milene Cekutove, baritonista Marjana Kosa, pianista Gabrijela Devetaka, mešanega komornega pevskega zbora »Serjancek« iz Trsta, ki bo pod vodstvom Ludvika Klakočerja prvič izvajal »Zdraviljico«, katero je za to priliko skomponiral Gabrijel Devetak.

Vstop z vabili, ki se dobe v Trstu in zunaj Trsta na običajnih mestih.

Prireditvi v Borštu

Na pustno nedeljo je mladina iz Boršta uprizorila z dobrim uspehom dve soloigri. Kot prva je bila na sporedu dvodejanka »Kaznovana nečimurnost«, v kateri je odigrala glavno vlogo z lepim uspehom Dragica Hrvat.

Sledila je nato še dvodejanka »Kmet Herode«, v kateri se je prav dobro odrezal Marjo Furlan v glavni vlogi kmeta Gasperja. Pohvaliti pa moramo tudi ostale igralce, ki so tako lepo in prijetno zabavali občinstvo.

Sodeloval je tudi naš domači pevski zbor pod vodstvom pevovodje Dragota Petarosa.

Vsem najlepša hvala za sodelovanje. Najlepše se zahvaljujemo č. g. Grmeku za požrtvovalnost pri u-

čenju igre, kakor tudi č. sestram za vso njihovo naklonjenost in pomoč ter za dvorano.

Preteklo soboto, to je na pustno soboto, smo zaključili našo pustno bleajno. Po končani razdelitvi celoletnih prihrankov članom smo se zbrali v gostilni »Pri Pavletiču«, kjer je bila skupna večerja za člane.

Med večerjo je blagajnik podal letno poročilo o delovanju blagajne, nato je sledil še kratek nagovor. Tako je vse potekalo v dobrem in veselem razpoloženju ob pristnih domačih klobasah in dobri kapijci.

Po končani večerji je sledilo še nekoliko proste zabave, s katero se je tako zaključil prijetni večer.

Vse priznanje in pohvala gre odboru in vsem ostalim, kateri so pripomogli k lepi izvedbi večera. Posebe se moramo pa še zahvaliti gospodu Pavletiču za lepo okraseno sobo, ki nam je bila na razpolago, in za njegovo naklonjenost ter gostoljubnost.

Pouk angleščine

Zavezniška čitalnica sporoča, da bo pouk angleščine, ki je bil doslej v Avditoriju ZVU vsak terek od 19. do 20. ure, odšle vsak ponedeljek ob istem času.

† Dorče Caharija

Pretekli petek dne 22. t. m. je umrl v tržaški bolnici naš domačin 59-letni Dorče Caharija (Nardetov) iz Nabrežine.

Sele pred desetimi dnevi je odšel v bolnico, kjer je po brezuspešni operaciji na želodcu podlegel zavratni boleznji. Po poklicu klesar je delal 30 let vedno pri istem podjetju, čeprav je isto v tem času trikrat menjalo svoje gospodarje. V svojih mladih letih se je pridno udeleževal pri pevskem in dramskem odseku bivše »Javne ljudske knjižnice« v Nabrežini. Sedaj je pa s svojim trdim delom skrbel le za svojo številno družino in se za druge zadeve ni zanimal. Kljub temu pa, dokler je bil zdrav, je rad zahajal v družbo, kjer so ga vsi radi imeli, saj je bil vedno dobre volje, zabaven in duhovit.

Pogreb, ki je bil v nedeljo popoldne, je dokazal, kako je bil pokojnik priljubljen; udeležili so se ga skoro vsi delavci naših kamno- lomov, a tudi zelo veliko število drugih znancev in prijateljev. Nabrežinska godba je pod vodstvom g. Devetaka svirala razne žalostinke.

Pokojni zapušča vdovo in več otrok, ki so pa že vsi odrasli. Dragi Dorče, počivaj v miru v svoji domači zemlji!

Mizarji kmetovalci podjetniki
Deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame in parkete nudí najugodnejše

CALEA
TEL. 90441 TRST
Viale Sonpino, 24

Lobci pozor!

Kune belice
Kune zlatice

kupuje po najnižjih dnevnih cenah

Raznarstvo Alaska

TRST, ul. S. Lazzaro 13-1. tel. 5658

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH!
LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE

Predno se odločite za nabave obiščite

MAGAZZINI DEL CORSO
TRST, Corso I - Borzni trg (Piazza della Borsa)

DEŽNIH PLAŠČEV
POURŠNIKOV
LODEN-OO
COVERCOATS
GABARDINES